

Munich Personal RePEc Archive

Literature review concerning the relationship between globalization and regionalization in the world economy

Balasan, Andrei-Cristian

“Alexandru Ioan Cuza” University of Iasi, Faculty of Economics and
Business Administration, Doctoral School of Economics, Iași,
Romania

30 June 2012

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/39746/>
MPRA Paper No. 39746, posted 02 Jul 2012 17:54 UTC

Literature review concerning the relationship between globalization and regionalization in the world economy

Balasan Andrei Cristian

“Alexandru Ioan Cuza” University from Iași, Romania

Doctoral School of Economics

balasanandrei@gmail.com

Abstract: *In this paper we review the literature on regionalization and globalization and implicitly the impact these two processes have over the world economy. Characterized by a several number of studies, this research is focused on different time periods, methodologies and model parameters. We identify the key empirical findings from the literature and analyze the impact of the relationship between globalization and regionalization on prices, wages, capital flows and the labor market. The results offer clear evidence that these two processes are not mutually exclusive and cannot be analyzed separately from each other. Future research should examine closely the impact of globalization and regionalization over population's purchasing power.*

Keywords: *regionalization; globalization; literature review.*

1. Introducere

Abordarea temei: „Relația globalizare – regionalizare în economia mondială” este motivată de dinamica fenomenelor ce au loc la nivel mondial și de ritmul accelerat al schimbărilor ce se produc în prezent.

Această temă este una supusă dezbaterilor contradictorii, iar în această lucrare vom analiza literatura de specialitate, care, după cum vom observa cuprinde abordări pro sau contra acestor două procese. Ambele abordări conduc spre ideea conform căreia raportul dintre regionalizare și globalizare marchează echilibrele mondiale.

În această lucrare doresc să îmbin o serie de teze și idei, de realități, trecute, prezente și viitoare care să mă ajute să analizez regionalizarea și globalizarea, precum și, relația dintre aceste două fenomene și, impactul lor asupra economiei mondiale care nu se poate disocia de evoluțiile regionale și globale.

Trăim într-o lume a interdependențelor ceea ce face ca procesul dezvoltării generale, al creșterii și dezvoltării economice, dar și a evoluției pe toate celelalte planuri, să impună o creștere fără precedent a colaborării bilaterale, regionale și globale. Sunt necesare noi viziuni, noi reconsiderări privind modul de desfășurare a relațiilor economice globale.

Evoluția raportului dintre procesul de regionalizare și cel de globalizare oferă scenarii posibile în care grupările regionale pot fi vectori către o integrare treptată pe piețele globale de mărfuri și servicii, sau pot constitui spații de rezistență față de tendințele globale.

2. Literature review

Această parte a proiectului de cercetare științifică prezintă conceptele de regionalizare și globalizare, precum și relația existentă între aceste două fenomene, referindu-mă strict la diferitele teorii existente în economia mondială.

Definirea globalizării reprezintă o problemă de o complexitate ridicată, un lucru fiind cert: indiferent de viziunea existentă asupra acestui fenomen, globalizarea reprezintă calea de realizare a sistemului global al secolului XXI, rezultat al internaționalizării vieții economice. Globalizarea este percepută ca fiind un lucru pozitiv de marea majoritate a economiștilor, deoarece ea eliberează jocul concurenței, dirijând energiile oamenilor și resursele țărilor către activitățile în care ele sunt cele mai productive. Există și voci care susțin că globalizarea este o amenințare la adresa economiei mondiale.

Neexistând o definiție clară și riguroasă a globalizării, acest fenomen se află în pericol de a deveni un clișeu, o idee măreață ce cuprinde toate fenomenele ce au loc în jurul nostru și pe care nu le putem explica sau, după caz, un țap ispășitor pentru toate neajunsurile cu care

economia mondială și societatea se confruntă. Observăm un lucru interesant, și anume faptul că deși este un fenomen îndelung discutat și analizat, încă nu putem vorbi despre o teorie solidă și coerentă a globalizării.

Deși relația dintre globalizare și regionalizare este una contradictorie, aceste două fenomene pot fi considerate trăsături cheie ale economiei mondiale contemporane. Unii autori consideră aceste două procese ca fiind opuse, regionalizarea fiind văzută ca un instrument folosit împotriva țărilor non-membre, pe de altă parte alții le consideră ca fiind complementare, grupările regionale fiind considerate o formă limitată a globalizării și o modalitate de creare a unui sistem global multilateral.

Orice analiză adecvată a relației dintre regionalizare și globalizare necesită în mod automat o înțelegere fundamentală, a diferitelor puncte de vedere existente în lume, cu privire la natura relației dintre globalizare și regionalizare.

Economia globală evoluează în parametri relativ stabili și eficienți, și totuși este amenințată pe multiple planuri. Asemănătoare este aprecierea lui Robert Gilpin [2004, p. 21] care arată „chiar dacă lumea a devenit din ce în ce mai integrată din punct de vedere economic și tehnologic, ea continuă să fie fragmentată în plan politic, în state independente care își urmăresc propriul interes. Forțele globalizării economice – comerțul, fluxurile financiare, activitățile corporațiilor multinaționale – au făcut ca economia internațională să devină mult mai independentă”.

Conform lui Thomas Friedman¹, globalizarea este noul sistem care a luat locul Războiului Rece. Legat de globalizare Hans Peter Martin² afirmă că globalizarea implică numeroase riscuri, printre care șomajul, crizele financiare globale, adâncirea decalajelor dintre bogați și săraci, deculturalizarea și americanizarea.

Făcând referire la fenomenul globalizării George Soros³ afirmă că : “Sistemul este favorabil capitalului financiar, care are libertatea de a se mișca acolo unde este mai bine recompensat, ceea ce a dus la rapida dezvoltare a piețelor financiare globale. Rezultatul este apariția unui sistem circulator gigantic, care absoarbe capital prin piețele și instituțiile financiare de la centru, după care îl pompează către periferie, fie în mod direct, sub formă de credite și investiții de portofoliu, fie indirect, prin corporațiile multinaționale. ... Sistemul este însă profund deficient ... câștigul banilor are prioritate asupra tuturor celorlalte considerente sociale. Dezvoltarea economiei globale nu se sincronizează cu dezvoltarea societății globale.

¹ Friedman Thomas L., *Lexus și măslinul*, Editura Fundației Pro, București, 2001, p. 29;

² Martin Hans – Peter, Harald Schumann, *Capcana globalizării: atac la democrație și bunăstare*, Editura Economică, București, 1999, p. 13;

³ Soros George, *Criza capitalismului global*, Editura Polirom, București, 1999, p. 105;

Critica pe care o aduc sistemului capitalist global are două direcții principale: defectele mecanismului de piață (instabilitățile de pe piețele financiare internaționale) și deficiențele apărute în sectorul ce nu aparține relațiilor de piață (non – market sector).”

Lumea post – corporatistă pornește de la amenințarea reprezentată de un colaps ecologic și social, provocat de excesele unui sistem economic orb față de nevoile umane. În concepția lui David Korten⁴ această lume este scrisă pentru a sfida povestea ce a devenit o mantă a discursului public și care sună cam așa: „Că ne place sau nu – odată cu prăbușirea socialismului – forțele globalizării economice și noul capitalism global sunt imuabile și ireversibile. Nu există alternativă. Trebuie să ne adâncim devotamentul față de consumarism, liber – schimbism și creștere economică, chiar în timp ce îndurăm încercările distrugerii creatoare provocate de capitalism. Între timp, cei care vor supraviețui și vor prospera trebuie să învețe să câștige în competiția nemiloasă generată de economia globală.”

De cele mai multe ori, globalizarea este termenul întrebuițat pentru a descrie un proces cauzal care are drept rezultat faptul că evenimente care au loc într-o parte a globului au repercusiuni din ce în ce mai ample asupra societăților și problemelor din alte părți ale globului. Unul dintre principalele motive pentru care nu există o definiție a globalizării într-o formă universal acceptată și, probabil, nici definitivă rezidă în faptul că globalizarea subinclude o multitudine de procese complexe cu o dinamică variabilă atingând domenii diverse ale unei societăți⁵.

Dimensiunea economică a globalizării are, fără nici un dubiu, o foarte mare importanță, ea fiind una dintre cele mai importante cauze și forța motrice pentru procesele de globalizare din celelalte domenii. Nu poate fi însă trecut cu vederea faptul că globalizarea cuprinde cu mult mai mult decât integrarea sporită a economiei mondiale: de aceea, ea nu poate fi limitată strict la procesele economice, lucru care se întâmplă însă de multe ori.

Specialiștii în relații internaționale au definit globalizarea ca fiind un proces văzut ca o soluție integratoare în rezolvarea crizelor ce au rezultat din pierderea excesivă a sistemului luării deciziilor la nivel mondial, drept o consecință a noilor tehnologii de comunicație, o necesitate pentru creșterea economică și socială. [Marcel Dinu, 2000, p. 29]

Diferitele discipline științifice implicate (în primul rând științele economice, istorice, politice și sociologia) întâmpină probleme atunci când urmează să definească această noțiune. Acest lucru nu este de altfel de mirare, deoarece această încercare de a „delimita delimitările“ este aproape imposibilă.

⁴ Korten David C., *Lumea post – corporatistă*, Editura Antet, București, 1999, p. 21

⁵ Held D., McGrew A., Goldblatt D., Perraton J. - *Transformări globale*, Editura Polirom, București, 2004, p. 45;

Definițiile globalizării cunoscute ca fiind cele mai complete și articulate sunt oferite de către organizațiile economice internaționale și au în vedere dimensiunea economică a globalizării. Comisia Europeană definea globalizarea ca fiind „procesul prin care piețele și producțiile din diferite țări devin din ce în ce mai interdependente datorită dinamicii comerțului cu bunuri și servicii și fluxurilor de capital și tehnologie. Nu este un fenomen nou, ci continuarea unor procese care se manifestă de o bună perioadă de timp.” [Marcel Dinu, 2000, p. 35]

Înscriindu-se pe aceeași notă Fondul Monetar Internațional oferă definiția următoare: „Globalizarea reprezintă creșterea interdependențelor economice dintre țările lumii, ca rezultat al creșterii volumului și varietății tranzacțiilor transfrontaliere a bunurilor și serviciilor, ca și al fluxurilor internaționale de capital și, în același timp, al difuzării accelerate și generalizate a tehnologiilor”. [Adrian Criștiades, 2000, p. 122]

Conform lui Charles Oman [1994] globalizarea poate fi văzută ca un proces centrifug, stimulat cel mai adesea de actori microeconomici.

La originea globalizării stau forțele micro-economice precum nereglementarea piețelor financiare, întărirea sau limitarea barierelor din calea concurenței, comerțului și investițiilor. Globalizarea este rezultatul mai multor factori dintre care amintim: tendințe tot mai accentuate de liberalizarea a schimburilor comerciale, dezvoltarea piețelor de capitaluri, multiplicarea și diversificarea schimburilor comerciale internaționale desfășurate după reguli universal convenite, internaționalizarea producției și distribuției marilor societăți transnaționale⁶.

Referitor la *regionalizare* majoritatea specialiștilor au în vedere mai multe grade de adâncime și trepte de extindere a regionalizării. Astfel, se consideră că există în primul rând o integrare de gradul întâi, în cadrul căreia structurile producției și schimburilor sunt ordonate de o formă mai mult sau mai puțin spontană, determinată de legea pieței concurențiale. Un al doilea grad de regionalizare are în vedere situația în care instituțiile interguvernamentale și autoritățile supranaționale joacă un rol major în dirijarea schimburilor. Cel de al treilea grad de regionalizare este stadiul final, suprem al regionalizării, fiind considerat ideal.

În studiul său despre integrarea economică regională [Balassa Bela \[1961, pp.1-17\]](#) a definit conceptul de integrare „ca un ansamblu de procese prin care diferite state constituie un bloc comercial regional”. [Fritz Machlup \[1977, p. 15\]](#) apreciază că nu este corectă îngustarea termenului de integrare economică regională, întrucât economia politică a surprins posibilitatea participării unor provincii din diferite țări, care pot deveni „mai integrate” sau

⁶ Postelnicu Gheorghe și Cătălin Postelnicu, *Globalizarea economiei*, Editura Economică, București, 2000, p. 70

diferitor națiuni în cadrul mai multor blocuri regionale, sau integrarea la scară globală a mai multor blocuri integraționiste. De aceea se poate distinge *integrarea națională* (intra-națională sau inter-provincială), *integrarea regională* (plurinațională) și *integrarea globală* (multilaterală).

Regionalizarea presupune dezvoltarea comerțului dintre țări vecine, folosind avantajele proximității geografice, cum sunt cunoașterea pieței, culturii, limbii, costurilor mici de transport, unde întreprinderile sunt principalii jucători. Regionalismul prezintă însă o tendință de formare a zonelor de preferințe comerciale într-o perspectivă de integrare economică regională mai avansată, ca urmare a implementării inițiativelor puterilor politice.

Conform lui Paul Hirst și Graham Thompson⁷ regionalizarea aduce rezolvare și oferă soluții, într-o anumită măsură, efectelor globalizării.

Fernard Baudhuin [1968, p. 140], în „Dictionaire de l’conomie contemporaine”, definea regionalizare drept „realizarea unei unificări complete între economii mai înainte distincte. Prin aceasta înțelegând nu doar o unificare vamală, dar, de asemenea, o liberalizare a tuturor operațiunilor comerciale sau financiare, astfel încât, posibilitățile de inițiativă, în ansamblul teritoriului, să fie pentru fiecare de competența țărilor în cauză, identice cu cele care existau anterior în fiecare teritoriu”

Regionalizarea este un proces centripet, fiind perceput de majoritatea specialiștilor drept o adâncire a comerțului intra-regional, expansiunea investițiilor străine directe reciproce și armonizarea reglementărilor, standardelor și practicilor.

Regionalizarea de jure poate lua diverse forme instituționale care merg de la un simplu *acord comercial preferențial* sau *zonă de liber schimb* (în cadrul căreia participanții nu definesc o politică comercială comună) sau o *uniune vamală* (unde se definește o politică comercială comună) până la forme mai avansate de integrare cum ar fi apropierea monedelor, armonizarea anumitor politici naționale sau recunoașterea reciprocă a normelor și a reglementărilor (în cadrul unei *piețe comune*); în cazuri extreme, ea poate lua forma unei *uniuni economice*, monetare și chiar politice. Acestea sunt cele cinci stadii ale integrării economice regionale.

Unul dintre obiectivele regionalizării de jure îl constituie întărirea forței colective și a suveranității participanților față de restul lumii. Adesea este necesar să existe și un obiectiv de ordin intern: în orice societate stabilă se constituie cu timpul grupuri de interes – oligopoluri, grupuri în căutare de rente (rent seekers) și „antante de repartiție” (distributional cartels).

⁷ Hirst Paul și Graham Thompson, *Globalizarea sub semnul întrebării. Economia internațională și posibilități de guvernare*, Editura TREI, București, 2002, p. 30

După cum a arătat Alexander Gerschenkron, [1987] acestea au ca efect încetinirea creșterii economice, limitarea capacității societății de redistribuire a resurselor pentru a răspunde schimbărilor, întărirea reglementărilor pieței și limitarea competitivității economiei.

Teoria lui [Bjorn Hettne \[1994\]](#) cu privire la noul regionalism este că acest concept se află într-o mare măsură legat de globalizare și spun ei funcționează cu ajutorul a două procese simultane: globalizare economică și regionalizare politică.

Atât vechiul, cât și noul regionalism presupun că regionalizarea este realizată prin cooperare liberă și nu forțată. Atunci, ne întrebăm, în ce mod noul regionalism este inovator? Sau, cum diferă noul regionalism de tradiționalul „vechi” regionalism. [Hettne \[1996\]](#) scoate în evidență cinci contraste:

1. Ordine globală: bi-, multi sau unipolară
2. Generator: intervenție a unei super puteri sau abordare de jos în sus
3. Orientare: deschis sau protecționist
4. Obiective: specifice sau diversificate
5. Participanți: state națiune sau mai mult decât atât

Mai puține bariere în calea tranzacțiilor internaționale și răspândirea rapidă a informațiilor sunt elementele care stau la baza accelerării proceselor de integrare regională a piețelor din întreaga lume. Deși nu este un fenomen nou, „globalizarea” a devenit un termen extrem de popular începând cu anii 90 folosit pentru a descrie economia mondială din ce în ce mai integrată și interdependentă, care a condus la creșterea comerțului, a producției și serviciilor OUTSOURCING, și de asemenea la migrația profesioniștilor având o înaltă calificare [\[Hummels, 2007, p.134\]](#)

Fiecare țară din lume este acum membră a unui acord comercial regional și cel puțin a unui bloc regional. Mai mult de un sfert din comerțul mondial are loc în cadrul unui astfel de acord. Toate acordurile regionale au ca obiectiv reducerea barierelor comerciale între țările membre și astfel, în mod implicit, realizează o discriminare a țărilor care nu sunt membre ale acestor acorduri. La cel mai simplu nivel, acordurile comerciale regionale au drept scop reducerea sau eliminarea tarifelor vamale comerciale între țările membre, iar unele dintre ele elimină de asemenea și barierele non tarifare și liberalizează fluxurile investiționale. La cel mai adânc nivel al lor, acordurile comerciale regionale au drept obiectiv realizarea uniunii economice, implicând și crearea instituțiilor comune [\[Schiff and Winters, 2003\]](#)

În ultimele decenii, comerțul regional – măsurat ținând cont de comerțul dintre participanții unui acord comercial regional – a crescut cu o viteză sporită față de comerțul global. Chiar și în cadrul celor mai vechi grupuri comerciale, comerțul intra-regional a avu-

tendință de creștere începând cu anii 70. În America, în particular, ponderea comerțului intra-regional a crescut cu aproximativ 50 % din 1970. În Europa creșterea a fost cu mult mai modestă, de la 61 la 67 %, evidențiind faptul că integrarea regională în această zonă se afla deja la un nivel ridicat. În Asia, ponderea comerțului între grupările regionale (ASEAN, BA, GCC) a crescut de asemenea, dar rămâne cu mult sub ponderea comerțului înregistrat cu restul regiunii.

Analiza cantitativă vizează utilizarea unui model gravitațional pentru a analiza impactul relației regionalizare – globalizare asupra evoluției relațiilor economice.

Teoria modelului gravitațional a fost elaborată în detaliu de Stewart și rezidă în aceea că interacțiunea dintre colectivitățile de oameni este supusă unor legi analoge legii interacțiunii gravitaționale.

Analizele nivelelor potențialului comercial și ale tendinței de regionalizare [Răilean, 2001], [[Christie, 2002, p.22](#)], [[Kernohan, 2006, p.15](#)], [Kersan-Skabic, 2009, p.48] conchid că țările din estul Europei încă nu au ajuns la dinamismul Europei Centrale și Orientale, dar potențialul comercial intra-regional a fost atins de majoritatea țărilor din regiune (cu excepția Albaniei și Moldovei).

Ipotezele de verificat:

H0: acordurile regionale contribuie la creșterea comerțului între membri

H1: acordurile regionale contribuie la liberalizarea comerțului cu statele non-membre

H2: acordurile regionale afectează țările non-membre

În modelul gravitațional de bază, comerțul dintre două țări utilizează o serie de variabile precum: Produsul Intern Brut, populație, suprafață, distanță. [Tinbergen \[1962\]](#), [Pöyhönen \[1963\]](#) și [Linneman \[1966\]](#) au oferit explicații inițiale și estimări ale factorilor determinanți ai fluxurilor comerciale, iar [Aitken \[1973, pp.881-992\]](#) le-a aplicat asupra acordurilor comerciale regionale. [Anderson \[1979\]](#), [Bergstrand \[1985\]](#), [Helpman și Krugman \[1985\]](#) și [Deardorff \[1997\]](#) au oferit bazele teoretice parțiale pentru ecuația gravitațională, deși nici unul din modele nu a generat cu exactitate ecuația utilizată în general în munca empirică.

Atunci când a fost folosit pentru a analiza efectul acordurilor preferențiale regionale asupra comerțului, modelul de bază a fost extins cu o variabilă dummy pentru a observa efectul său asupra comerțului intra-regional, reprezentând suma creării de comerț și a deturnării de comerț. [[Aitken, 1973](#)]; [[Braga, Safadi și Yeats, 1994](#)]. Mai târziu cercetătorii au adăugat un al doilea set de variabile dummy pentru a observa efectul acordurilor comerciale preferențiale asupra comerțului dintre blocurilor regionale și non-membri [[Bayoumi și Eichengreen, 1995, p. 150](#); și [Frankel, 1997, p. 240](#)]

[Isidro Soloaga și Alan Winters \[1999, p.25\]](#) au extins modelul gravitațional și au definit trei seturi de variabile dummy pentru fiecare acord comercial regional: unul referitor la comerțul intra-regional, unul privitor la importul membrilor din toate țările (membre sau non-membre) și un al treilea ce include exporturile membrilor regionali către toate țările.

Combinând cele două variabile dummy (comerț intra-regional și comerț extra-regional) acești autori au fost capabili să separe cazurile în care acordurile comerciale preferențiale erau doar creatoare de acte de comerț (ei au făcut comerțul intra-regional să crească peste nivelul normal fără modificări în comerțul extra-regional) la cele în cazul în care, o creștere a comerțului intra-regional dintr-un acord comercial preferențial a cauzat o micșorare a comerțului extra-regional. Rezultatele acestui model gravitațional sugerează că noul val al regionalizării nu a crescut semnificativ comerțul intra-regional. Totuși liberalizarea din America Latină a avut un impact pozitiv asupra importurilor membrilor regionali, deși exporturile MERCOSUR au fost în general mici după 1990.

Un model de estimare a potențialului cooperării regionale între diferite grupuri de țări din Europa este cel utilizat de [Soloaga și Winters \[2001, p. 5\]](#):

$$\ln X_{ij} = \alpha + \beta_1 \ln Y_i + \beta_2 \ln N_i + \beta_3 \ln Y_j + \beta_4 \ln N_j + \beta_5 D_i + \beta_6 D_{ij} + \beta_7 T_i + \beta_8 T_j + \beta_9 I_j + \sum_k \beta_{10k} P_{ki} P_{kj} + \sum_m \beta_{11m} P_{ki} + \sum_n \beta_{12n} C_{ij} + \beta_{13n} P_{kj} + e_{ij}$$

P_k – variabila specifică alternativă, ce ia valoarea 1, dacă țara este participant la acord k și 0 altfel

B_k – cu cât este mai mare comerțul dacă ambele țări fac parte din acordul k

M_k – cu cât sunt mai mari importurile țării I care face parte din acordul k față de toți partenerii săi comerciali

N_k - cu cât sunt mai mari exporturile țării participante la acordul k față de toți partenerii săi.

Estimarea efectelor regionalizării se face în baza importurilor țării I în țara j în funcție de variabile comune: PIB, populație, variabile de distanță, suprafața țărilor, variabile alternative de existență a frontierei comune, proximitate culturală, existența politicilor comerciale preferențiale.

Relația globalizare – regionalizare a fost descrisă în literatura de specialitate în două moduri extreme: fie ca un regionalism deschis care vizează integrarea economiilor participante în cadrul pieței globale, fie ca o modalitate de a rezista forțelor pieței globale. Cu alte cuvinte regionalismul apare ca un rezultat al, fie ca un răspuns la, globalizare, în funcție de natura acestei relații, de acomodare sau antagonică [Nesadurai, 2002]. Și totuși, regionalismul deschis este modelul dominant în literatură.

Nu există o aprobare unanimă clară cu privire la impactul integrării regionale asupra globalizării. Pe de o parte, Bhagwati și Panagariya [1996] au ajuns la concluzia că regionalismul abate comerțul, prin crearea tratamentelor preferențiale între membrii unui acord comercial regional și a unei discriminări vis-a-vis de non-membri, argumentând că țările și-ar putea pierde interesul față de sistemul multilateral atunci când se implică activ în inițiativele regionale. Pe de altă parte, susținătorii regionalizării [Bergsten, 1997] afirmă că acordurile regionale comerciale sporesc și nu reduc perspectivele pentru liberalizarea comerțului mondial deoarece crearea comerțului depășește în general redirecționarea acestuia.

O astfel de poziționare promovează o viziune asupra unei regionalizări ce combină beneficiile integrării regionale, fără a pune în pericol punctele forte ale multilateralismului.

Un aspect asupra căruia sunt de acord atât susținătorii cât și combatanții acestor două fenomene, este acela că *globalizarea și regionalizarea nu sunt reciproc exclusive și nu pot fi analizat separat una de cealaltă*. Într-adevăr, globalizarea poate implica legături mai puternice la nivel regional. Mai mult decât atât, blocurile comerciale încurajează comerțul între anumite regiuni, creând eventual externalități pozitive în restul lumii, care ar putea lua forma creării de comerț. În mod empiric, [Lee și Shin \[2006, p. 300\]](#) au descoperit că, în eventualitatea în care un acord comercial regional implică țări apropiate din punct de vedere geografic (măsurate fie prin distanța dintre ele, fie prin faptul că împart o graniță comună), comerțul crește în mod semnificativ între aceste țări. În același timp, apropierea geografică contribuie de asemenea la creșterea comerțului desfășurat între membri și non-membri. Acești doi cercetători au descoperit că acordurile comerciale regionale ce au loc în Asia de est au o probabilitate mai mare de a crea schimburi comerciale între membri fără a redirecționa schimburile comerciale de la non-membri.

Rolul apropierei geografice

Așa cum evidențiază Leamer [2006, p. 90] „comerțul cu produse este o experiență și un act ce ține de vecinătate”, deoarece, observă el, fluxurile comerciale scad dramatic pe măsură ce crește distanța dintre parteneri, în ciuda scăderii relative a costurilor de transport și de comunicații. Mai mult de 20 % din comerțul mondial se desfășoară între țările ce împart o frontieră terestră. Acest nivel s-a păstrat aproape constant în ultimele decenii, deși are variații semnificative între țări. Pentru Africa. Orientul Mijlociu și Asia între 1 și 5 % din comerț are loc între țări vecine dar acest raport variază între 10 și 20 % între țările din America Latină și între 25 și 35 % pentru comerțul din Europa și America de Nord [Hummels, 2007, p. 150].

În economie s-au utilizat numeroase modele pentru a descrie comerțul bilateral cu bunuri. Bussière și Schnatz [2006, p. 20] ne demonstrează prin modelul lor că dispariția

comunismului din Europa Centrală și de Est, împreună cu progresul Chinei spre o economie bazată mai mult pe piață începând cu anii 90, au fost factori cu o influență semnificativă asupra procesului de globalizare și au declanșat o importantă reorientare a fluxurilor comerciale din întreaga lume. Modelul folosit de Bussière și Schnatz [2006, p. 25] ne indică faptul că țările industrializate continuă să prezinte o integrare comercială peste medie (sau mai putem spune deschidere comercială) și că printre economiile emergente, în special țările din Asia de Sud – Est prezintă un grad ridicat de integrare. În timp ce se observă că China este integrată bine în economia mondială, multe țări din centrul și estul Europei sunt cu mult mai puțin integrate, excepțiile fiind Cehia, Ungaria și Polonia. Datele din țările Europei de Est sugerează că integrarea lor comercială cu țările importante din zona euro, în special Germania, Italia și Austria, este deja într-un stadiu avansat, cu toate acestea fiind în linie cu forțele regionale din Europa. Există în continuare o sferă semnificativă pentru legături comerciale puternice, cu toate acestea, în special cu țările mai îndepărtate cum ar fi Japonia și Statele Unite ale Americii, precum și cu țările emergente din Asia și America Latină.

Impactul externalizării producției

Așa cum evidențiază Ethier [2005, p. 250], principala caracteristică a actualei creșteri a globalizării este reprezentată de schimbările din procesul de producție, care au fost internaționalizate într-o mare măsură. În timp ce precedentele valuri ale globalizării au implicat schimburile de bunuri, actualul val cuprinde ceea ce Grossman și Rossi-Hansberg [2006] numesc „externalizare”.

Externalizarea producției, de fapt, a dus la creșterea rapidă a comerțului în părți și componente, fragmente sau produse de mijloc, la o rată care a depășit-o pe cea a comerțului cu produsul final, din cauza punctelor frecvente de trecere a frontierei sau a produselor semifabricate. Audet [1996, p. 430], Campa și Goldberg [1997, p. 70], Hummels, Rapoport și Yi [1998, p.90] împreună cu [Yeats \[2001, p.30\]](#) au folosit comerțul cu produse intermediare sau pe părți și componente pentru a măsura externalizarea. Pe baza acestor dovezi diferite [Grossman și Helpman \[2005, p. 250\]](#) au ajuns la concluzia că externalizarea bunurilor semifabricate și a serviciilor de afaceri (*business services*) reprezintă una din componentele în continuă creștere a comerțului internațional.

[Athukorala și Yamashita \[2006, p. 23\]](#) arată că gradul de dependență față de comerțul cu părți și componente este proporțional mai mare în Asia de Est în comparație cu America de Nord și Europa. Un caz special este cel al Chinei, unde integrarea sa rapidă în rețelele de producție regională și creșterea aferentă din fragmentarea producției în regiune au amplificat dinamismul economiilor din Asia de Est. [Kaminski și Ng \[2005\]](#) au oferit dovezi empirice

pentru a susține integrarea în creștere a țărilor central – europene la nivelul producției globale (și mai mult la nivelul Uniunii Europene) și a rețelelor de distribuție.

[Grossman și Rossi-Hansberg \[2006, p.385\]](#) au identificat un efect al productivității ce rezultă din externalizarea în creștere. O scădere a costurilor de externalizare acționează ca un stimulent pentru productivitatea factorilor, a căror sarcini devin mai ușor de externalizat peste granițe.

Geisheker, Görg și Taglioni [2008] au studiat diferențele privind productivitatea, dintre multinaționale, exportatori și firmele interne folosind date la nivel de firmă din cadrul întregii zone euro. Ei demonstrează că firmele care își deschid filiale peste granițe sunt mai mari, mai profitabile și mai productive decât cele care nu le urmează exemplul. Mai mult decât atât, apar premiile de performanță în ceea ce privește mărimea, profitul și productivitatea pentru multinaționalele având un număr mai mare de filiale peste granițe.

Este foarte probabil ca globalizarea și regionalizarea să schimbe modul în care economiile funcționează în cadrul unei anumite regiuni și pe întreg globul. Integrarea globală și regională a influențat într-o măsură pozitivă ciclurile de afaceri între economiile principale ale lumii.

Rolul factorilor regionali

Dacă un grad crescut de integrare în economia globală a avut drept rezultat o sensibilitate crescută a economiilor la mediul internațional, e posibil ca integrarea regională să fi atenuat sensibilitatea economiilor interne la evoluțiile globale. Dees și Vansteenkiste [2007] au descompus șocurile economice ca având trei posibile surse: șocuri economice neprevăzute, șocuri locale și regionale neprevăzute și efectele de contangiuine ale șocurilor neprevăzute asupra altor țări. Afectate de șocurile regionale sunt, în special, economiile din Asia, iar prin contrast economiile dezvoltate sunt mai sensibile la șocurile comune.

Perioada recentă arată o creștere a rolului șocurilor regionale. Acest fapt este confirmat și de studiile multor specialiști precum Christodoulakis și alții, [1995], [Artis și Zhang \[1997, p. 10\]](#), [Lumsdaine și Prasad \[2003, p.40\]](#) și [Böwer împreună cu Guillemineau \[2006, pp. 70\]](#).

O lucrare relativ recentă aparținând lui [Kose, Otrok și Whiteman \[2007, p. 28\]](#) evidențiază rolul în creștere al factorilor regionali. Factorii regionali sunt acum cei mai importanți în America de Nord, Europa și Asia, autorii explicând că mai mult de 20 % din legăturile internaționale sunt datorate acordurilor globale și regionale. Factorii regionali au devenit mai importanți în special în regiunile în care s-au intensificat comerțul și legăturile financiare.

În timp ce globalizarea a făcut economiile mai sensibile la șocurile globale, se pare că factorii regionali au jucat un rol important în ultimele decenii, nefiind doar o sursă independentă a șocurilor, dar de asemenea și o forță modificatoare a șocurilor comune asupra țărilor participante în diferite grupuri regionale.

Globalizarea și regionalizarea au făcut economiile interne mult mai sensibile la dezvoltările regionale și globale, numeroase ajustări fiind necesare pentru funcționarea corectă a acestor economii, în special privitor la alocarea resurselor și a veniturilor.

Impactul globalizării și regionalizării asupra pieței muncii

Delocalizarea producției a permis firmelor să-și ajusteze procesele de producție ca răspuns la schimbările din climatul economic mondial, aducând schimbări profunde în diviziunea internațională a muncii [[Grossman și Rossi-Hansberg, 2006](#)]. În același timp, schimbările tehnologice au condus la schimbări dramatice în realocarea factorilor de producție. Atât globalizarea, cât și schimbările tehnologice au fost implicate în realocarea substanțială a forței de muncă.

[Hiebert și Vansteenkiste \[2007, p. 7\]](#) doresc să quantifice măsura în care factorii tehnologici sau factorii de comerț au avut un impact asupra pieței muncii din Statele Unite ale Americii. Ei descoperă că o mai mare competitivitate la import s-a manifestat mai degrabă prin intermediul salariu real și nu prin ajustări ale ocupării forței de muncă în sectorul de producție.

Privitor la impactul specific al externalizării producției asupra piețelor forței de muncă, literatura empirică concluzionează că numărul pierderilor locurilor de muncă cauzate de delocalizare⁸ rămâne marginală.

[Mankiw și Swagel \[2006, p. 1050\]](#) revizuire literatura de specialitate afirmă că dovezile empirice sugerează că o mai mare ocupare a forței de muncă în filialele externe aparținând multinaționalelor din Statelor Unite ale Americii, este asociată cu un număr mai mare de locuri de muncă în compania mamă din SUA și nu cu mai puține cum era de așteptat.

Gradul de mobilitate al forței de muncă, incluzând aici politici de imigrare sau legislația forței de muncă este de asemenea un factor cheie în explicarea ajustărilor de pe piața muncii. Deși există dovezi că migrația reacționează la disparitățile economice regionale, viteza cu care se petrece acest lucru este scăzută și este în continuă scădere din a doua jumătate a anilor 70 [[Fatás, 1998, p. 30](#)]. Mai mult decât atât, impactul migrației forței muncă asupra ocupării forței de muncă a non-migranților s-a dovedit că rămâne limitat și de scurtă durată.

Impactul regionalizării și globalizării asupra fluxurilor de capital

Forțele globale și regionale au jucat un rol important în stimularea globală a fluxurilor de capital. În timp ce piețele emergente ar trebui să ofere oportunități de investiție și astfel să atragă mai mult capital de la economiile avansate, economiile emergente au înregistrat de fapt deficite financiare (în special China și țările exportatoare de petrol). În același timp, unele economii avansate (cu precădere Statele Unite ale Americii) au înregistrat largi surplusuri. Acest fenomen poate fi explicat, mai întâi, de dorința țărilor Asiatice de a construi cantități mari de rezerve internaționale. În al doilea rând, ritmul susținut de creștere a economiei Chineze a condus la o creștere puternică a comerțului cu mărfuri, ceea ce a presupus că țările exportatoare de materii prime ar trebui să beneficieze de venituri mai mari. În ultimul rând, cele mai avansate încă reprezintă oportunități atractive de investiție, absorbind ca rezultat o mare parte din aceste economii în exces.

Forțele regionale sunt de asemenea importante în explicarea fluxurilor de capital, așa cum ne arată modelele economice folosite pentru explicarea fluxurilor de comerț. Privind fluxurile transfrontaliere de capital, [Portes și Rey \[2005, p. 388\]](#) observă că distanța, este o barieră surprinzător de mare în calea comerțului cu active transfrontaliere. Înființarea Uniunii Economice Monetare, de exemplu, a consolidat integrarea regională financiară în zona euro, atât în capitalurile proprii cât și pe piețele de obligațiuni. După controlul unui set de variabile împrumutate din literatura de specialitate a finanțelor, [De Santis și Gérard \[2006, pp.1-52\]](#) arată că investitorii din zona euro atribuie o pondere mai mare investițiilor de portofoliu în țările din zona euro.

În final, [Aviat și Coeurdacier \[2007, p. 45\]](#), găsesc dovezi privitoare la o relație de complementaritate între comerțul bilateral cu bunuri și participațiile bilaterale active. Folosind o ecuație simultană, ei arată că o creștere cu 10 % a comerțului bilateral cu bunuri duce la o creștere a participațiilor bilaterale active cu 6 – 7 %. Cauzalitatea inversă este de asemenea importantă, deși este mai mică.

Impactul globalizării și regionalizării asupra salariilor

Integrarea comercială și externalizarea producției sunt deseori citate ca fiind promotori a creșterii inegalității, în special prin impactul lor asupra salariilor. Externalizarea locurilor de muncă mai puțin calificate către alte țări a crescut într-adevăr cererea lucrătorilor având o înaltă calificare în economiile dezvoltate, fapt ce a condus la o relativă scădere a salariilor muncitorilor slab calificați. Totuși, globalizarea nu este principalul factor ce afectează distribuția veniturilor. Progresul tehnologic, prin creșterea productivității muncitorilor având o înaltă calificare, reprezintă un alt factor menționat deseori. La fel ca și efectul asupra locurilor

de muncă, este dificil de a distinge impactul asupra salariului relativ din cauza externalizării care rezultă din schimbările tehnologice. [Feenstra and Hanson \[1996, p. 110\]](#) demonstrează că atât externalizările, cât și tehnologia high-tech sunt explicații importante pentru creșterea în cote relative a forței de muncă calificată din Statele Unite ale Americii.

Mai mult decât atât, indiferent de modul în care externalizarea afectează salariile relative, ea duce la o creștere a productivității firmelor, reducând astfel prețurile produselor finale. Dacă o astfel de scădere este mai mare decât cea a salariilor nominale, salariile reale ale tuturor lucrătorilor s-ar putea îmbunătăți. [Grossman și Rossi-Hansberg \[2006\]](#) arată că salariul real al muncitorilor slab calificați va crește „garantat” ca urmare a efectului de sporire a productivității externalizărilor.

Impactul relației globalizare – regionalizare asupra prețurilor

Atunci când evaluăm creșterea bunăstării economice datorate integrării comerciale în creștere, trebuie să se aibă în vedere impactul asupra prețurilor de consum. E posibil, ca deschiderea comercială în creștere, să influențeze evoluția inflației prin diferite canale, atât directe, cât și indirecte. Principalul efect direct are loc prin intermediul concurenței crescute în comercializarea internațională a bunurilor provenite de la furnizori low-cost din economiile emergente. Acest fapt a avut drept rezultat, o creștere a importurilor și o concurență crescută în cadrul economiilor interne, în cele din urmă ducând la o scădere, atât a prețurilor de import cât și a prețurilor locale, expuse la concurența internațională. Spre exemplu, [Kamin, Marazzi și Schindler \[2006, p. 190\]](#) au estimat impactul direct al creșterii importurilor Chinei asupra inflației anuale a prețurilor de consum la nivel global cu -0,1 puncte procentuale. Pentru zona Euro, Banca Central Europeană [2006] a indicat faptul că o creștere a importurilor din țări cu costuri scăzute, a atenuat inflația prețurilor de import din zona euro cu o medie de 2,1 puncte procentuale în fiecare an, un efect aproape egal cu cel contabilizat de China și de statele noi membre ale Uniunii Europene. Indirect, e posibil ca prin creșterea concurenței internaționale să se fi provocat o limitare a puterii corporațiilor de stabilire a prețurilor pe piața internă. În același timp e posibil să fi stimulat nevoia firmelor de a inova. Efectul globalizării asupra productivității poate fi parțial legat de o mai bună difuziune a ideilor sau a progresului tehnologic, reflectând importanța investițiilor străine directe și integrarea proceselor de producție. În plus, e posibil, ca din cauza concurenței acerbă creată de furnizorii low-cost, cei mai puțin eficienți producători autohtoni să fi fost eliminați de pe piață.

3. Concluzii

Globalizarea și regionalizarea nu se exclud reciproc și nu pot fi analizate separat una de cealaltă. În mod special, se observă că blocurile regionale, atunci când sunt considerate ca fiind „regionalism deschis”, nu încurajează comerțul doar în anumite regiuni, dar, de asemenea, creează externalități pozitive pentru întreaga lume mondială. Regionalismul este justificat și de faptul că, în ciuda reducerii costurilor de transport și de comunicații, vecinătatea între țări reprezintă în continuare principalul determinant al fluxurilor comerciale.

Apariția unor noi actori în structurile economice globale (în special țări din Europa Centrală și de Est și China) a îmbunătățit și a unit forțele de integrare regionale într-o măsură mai mare, în special în Europa și Asia.

În același timp, integrarea globală și regională a fost de asemenea caracterizată de schimbări importante în procesele de producție, care au devenit internaționalizate într-o mare măsură. Externalizarea producției, prin rețele regionale de producție, de fapt a favorizat dezvoltarea fragmentării producției internaționale în cadrul regiunilor. Prin creșterea productivității, externalizarea în creștere nu doar a consolidat activitatea de comerț, dar a avut de asemenea un impact pozitiv asupra performanței firmelor, care se dovedesc a fi mai profitabile și mai productive atunci când își deschid filiale peste granițe.

Prin modificarea tiparelor comerciale și a proceselor de producție, trendul înspre globalizare și regionalizare a modificat modul în care tulburările sunt transmise într-o economie și în întregile regiuni și în economia mondială. În timp ce integrarea în creștere, în economiile mondiale a făcut economiile mai sensibile la mediul lor internațional, integrarea regională a temperat de asemenea sensibilitatea economiilor interne la dezvoltările globale. În același timp asemenea schimbări au implicat numeroase ajustări în funcționarea economiilor, ca răspuns la creșterea importanței factorilor regionali și globali. Totuși, este important, să distingem între ajustări direct legate de regionalizare sau globalizare și cele aflate în legătură cu alți factori. Spre exemplu, opoziția globalizării, asociază des scăderea ocupării forței de muncă și creșterea inegalităților în materie de producție în economiile industrializate, cu creșterea delocalizărilor. Este totuși demonstrat că schimbările tehnologice petrecute în același timp, e posibil să fi generat un mai mare impact asupra pieței muncii și distribuției veniturilor, în timp ce efectele integrării regionale și globale, rămân, per total, relativ limitate. Mai mult decât atât, globalizarea și regionalizarea au avut o tendință de a crește puterea de cumpărare a consumatorilor din țările industrializate, în timp ce forțele globalizării au exercitat o presiune substanțială asupra prețurilor de consum, prin creșterea bruscă a importurilor low-cost.

Bibliografie

Cărți

1. Friedman Thomas L., *Lexus și măslinul*, Editura Fundației Pro, București, 2001;
2. Gerschenkron Alexander, *Economic Backwardness in Historical perspective: A book of Essays*” Howard University Press, 1987;
3. Gilpin Robert, *Economia mondială în secolul XXI. Provocarea capitalismului global*, Editura Polirom, București, 2004;
4. Held D., McGrew A., Goldblatt D., Perraton J. - *Transformări globale*, Editura Polirom, București, 2004;
5. Hirst Paul și Graham Thompson, *Globalizarea sub semnul întrebării. Economia internațională și posibilități de guvernare*, Editura TREI, București, 2002;
6. Jones Andrew, *Globalizarea – Teoreticieni Fundamentali*, Editura CA Publishing, Cluj – Napoca, 2011
7. Korten David C., *Lumea post – corporatistă*, Editura Antet, București, 1999;
8. Martin Hans – Peter, Harald Schumann, *Capcana globalizării: atac la democrație și bunăstare*, Editura Economică, București, 1999;
9. Postelnicu Gheorghe și Cătălin Postelnicu, *Globalizarea economiei*, Editura Economică, București, 2000;
10. Soros George, *Criza capitalismului global*, Editura Polirom, București, 1999.

Articole

1. Aitken, N. D. (1973), *The Effect of the EEC and EFTA on European Trade: A Temporal Cross-Section Analysis*. American Economic Review 63 (5): pp. 881-992. disponibil la <http://ideas.repec.org/a/aea/aecrev/v63y1973i5p881-92.html>
2. Artis, M. J., și W. Zhang (1997), ‘*International Business Cycles and the ERM: Is There a European Business Cycle?*’, International Journal of Finance and Economics, vol. 2, nr. 1, pp. 1–16. disponibil la <http://ideas.repec.org/p/cpr/ceprdp/1191.html>
3. Athukorala P., N. Yamashita (2006), *Patterns and Determinants of Production Fragmentation in World Manufacturing Trade*, Asian Economic Papers, vol. 4, nr. 3, pp. 1-27, preluat <http://www.mitpressjournals.org/doi/abs/10.1162/asep.2005.4.3.1>
4. Audet, D. (1996), ‘*Globalization in the Clothing Industry*’, în Globalization of Industry: Overview and Sector Reports (Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development), pp. 323–455. disponibil la <http://www.oppapers.com/essays/Globalization-Clothing-Industries/175387>

5. Aviat, A. și N. Coeurdacier (2007), ‘*The Geography of Trade in Goods and asset holdings*’, *Journal of International Economics* Vol. 71, nr. 1, 8 Martie 2007, pp. 22–51, disponibil la <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022199606000614>
6. Baier Scott L. și Bergstrand Jeffrey H. (2007), ‘*Do free trade agreements actually increase members' international trade?*’ *Journal of International Economics* Vol. 71, nr. 1, pp. 72–95, disponibil la <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022199606000596>
7. Balassa Bela, (1961) *Towards of Economic Integration*, Homewood III, Yrvin, disponibil la <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-6435.1961.tb02365.x/abstract>
8. Bayoumi T. și Barry Eichengreen (1995), ‘*Is Regionalism Simply a Diversion? Evidence from the Evolution of the EC and EFTA.*’ IMF Working Paper # 109. Washington DC, pp. 141-168, disponibil la <http://www.nber.org/chapters/c8599.pdf>
9. Bergsten, C. F. (1997), ‘*Open Regionalism*’, Working Paper no. 97-3, Peterson Institute for International Economics, Washington, DC. disponibil la <http://www.iie.com/publications/wp/wp.cfm?ResearchID=152>
10. Bhagwati, A., și A. Panagariya (1996), ‘*Preferential Trade Areas and Multilateralism: Strangers, Friends, or Foes?*’, în A. Bhagwati and A. Panagariya (eds.), *The Economics of Preferential Trade Agreements* (Washington, DC: American Enterprise Institute and AEI Press), disponibil la http://econpapers.repec.org/paper/cluwpaper/1996_5f09.htm
11. Böwer, U. și C. Guillemineau (2006), ‘*Determinants of Business Cycle Synchronisation across Euro Area Countries*’, Working Paper no. 587, European Central Bank, Frankfurt, pp. 1-73 disponibil la <http://www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp587.pdf>
12. Braga C.A. Primo, Safadi R., Yeats A. (1994), *Regional Integration in the Americas: Déjà Vu All Over Again?*, *The World Economy*, vol. 17, Nr. 4, pp. 577-602, disponibil la <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.14679701.1994.tb00842.x/abstract>
13. Bussière, M. și B. Schnatz (2006), ‘*Evaluating China's Integration in World Trade: A Benchmark Based on a Gravity Model Based Benchmark*’, Working Paper no. 693, European Central Bank, Frankfurt, pp. 1-42, disponibil la <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp693.pdf>
14. Campa, J. M. și L. S. Goldberg (1997), ‘*The Evolving External Orientation of Manufacturing Industries: Evidence from Four Countries*’, Federal Reserve Bank of

- New York Economic Policy Review, vol. 3, nr. 2, pp. 53–81 disponibil la <http://www.nber.org/papers/w5919>
15. Christie Edward (2002), *Potential Trade in Southeast Europe: a Gravity Model Approach*, WIIW Working Papers nr. 21, pp. 1-44 disponibil la <http://www.wiiv.ac.at/?action=publ&id=details&publ=WP21>
 16. Christodoulakis, N., S. P. Dimelis și T. Kollintzas (1995), ‘*Comparisons of Business Cycles in the EC: Idiosyncracies and Regularities*’, *Economica*, 62,
 17. Cristiades Adrian (2000), *The globalization impact on small developing countries*, *Romanian Journal of International Affairs*, 2000 : nr. 1-2 (Vol.VI) pp. 118-129
 18. De Santis, R. A., și B. Gérard (2006), ‘*Financial Integration, International Portfolio Choice and the European Monetary Union*’, Working Paper nr. 626, European Central Bank, Frankfurt, pp. 1-52 disponibil la http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=891133
 19. Dees, S., și I. Vansteenkiste (2007), ‘*The Transmission of US Cyclical Developments to the Rest of the World*’, Working Paper no. 798, European Central Bank, Frankfurt, pp. 1-29 disponibil la <http://ideas.repec.org/p/ecb/ecbwps/20070798.html>
 20. Dinu Marcel (2000), *Small states facing globalization: perspectives for the 21st Century*, *Romanian Journal of International Affairs*: nr. 1-2 (vol.VI), pp. 27 - 38;
 21. Ethier, W. J. (2005), ‘*Globalization, Globalisation: Trade, Technology, and Wages*’, *International Review of Economics and Finance*, vol. 14, nr. 3, pp. 237–258 disponibil la <http://ideas.repec.org/a/eee/reveco/v14y2005i3p237-258.html>
 22. Fatás, A. (1998), ‘*Intranational Labor Migration, Business Cycles, and Growth*’, lucrare prezentată la conferința „Intranational Macroeconomics” de la New York, pp. 1-34 disponibil la http://www.insead.edu/facultyresearch/research/details_papers.cfm?id=946
 23. Feenstra, R. C., și G. H. Hanson (1996), ‘*Foreign Investment, Outsourcing and Relative Wages*’, în R. C. Feenstra, G. M. Grossman și D. A. Irwin (eds.), *The Political Economy of Trade Policy: Papers in Honor of Jagdish Bhagwati* (Cambridge, MA: MIT Press), pp. 89–129. disponibil la <http://www.nber.org/papers/w5121.pdf>
 24. Foster N., J. Pöschl și R. Stehrer (2010), *The Impact of Preferential Trade Agreements on the Margins of International Trade*, The Vienna Institute for International Economic Studies, [wiiv Working Papers](http://www.wiiv.ac.at/) nr. 70, pp. 1-70, disponibil la <http://ideas.repec.org/p/wii/wpaper/70.html>

25. Frankel, J.A (1997) *Regional Trading Blocs in the World Economic System*. Institute for International Economics. Washington. DC., pp 1-388, disponibil la <http://ideas.repec.org/b/iie/ppress/72.html>
26. Fritz Machlup, *A History of Thought on Economic Integration*, Mamillan Press Ltd, 1977, London, pp. 14-17, disponibil la <http://econ.as.nyu.edu/docs/IO/9409/RR75-25.pdf>
27. Grossman, G. M., și E. Helpman (2005), ‘*Outsourcing in a Global Economy*’, Review of Economic Studies, 72, 1, pp. 135–259. disponibil la <http://www.princeton.edu/~grossman/outsourcing.pdf>
28. Grossman, G. M., și E. Rossi-Hansberg (2006, a), ‘*The Rise of Offshoring: It’s Not Wine for Cloth Anymore*’, mimeo, Princeton University, NJ. disponibil la <http://www.kc.frb.org/publicat/sympos/2006/pdf/Feenstrarossihansberg.paper.0728.pdf>
29. Grossman, G.M., și E. Rossi-Hansberg (2006, b), ‘*Trading Tasks: a Simple Model of Outsourcing*’, Working Paper nr. 12721, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA., pp. 1-30, disponibil la <http://www.princeton.edu/~grossman/offshoring.pdf>
30. Hettne B (1996), *Globalization, the new regionalism and East Asia*. Lucrare prezentată la United Nations University Global Seminar ‘96 Shonan Session, Hayama, Japan, disponibil la <http://archive.unu.edu/unupress/globalism.html#Globalization>;
31. Hettne B, Inotai A, Sunkel O (eds) (1994) *The new regionalism and the future of security and development*. MacMillan Press, Hampshire, disponibil la http://www.wider.unu.edu/publications/books-and-journals/2000/en_GB/The-New-Regionalism-and-the-Future-of-Security-and-Development/;
32. Hummels, D. (2007), ‘*Transportation Costs and International Trade in the Second Era of Globalization*’, Journal of Economic Perspectives, 21, 3, pp. 131-154 disponibil http://graduateinstitute.ch/webdav/site/political_science/shared/political_science/1849/Transportation_costs_and_international_trade_in_the_second_era_of_globalisation.pdf
33. Hummels, D., D. Rapoport și K.-M. Yi (1998), ‘*Vertical specialization and the changing nature of world trade*’, Federal Reserve Bank of New York Economic, Policy Review, vol. 4, nr. 2, pp. 79–99. disponibil la <http://www.newyorkfed.org/research/epr/98v04n2/9806hum.pdf>

34. Kamin, S. B., M. Marazzi și J. W. Schindler (2006), *'The Impact of Chinese Exports on Global Import Prices'*, Review of International Economics, 14, 2, pp. 179–201. disponibil la <http://ideas.repec.org/a/bla/reviec/v14y2006i2p179-201.html>
35. Kaminski, B., și F. Ng (2005), *'Production Disintegration and Integration of Central Europe into Global Markets'*, International Review of Economics and Finance, vol. 14, nr. 3, pp. 377-390, disponibil la <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S105905600400108X>
36. Kernohan, David. (2006), *Reverse Balkanisation? Trade Integration in South-East Europe*, CEPS Working Document, nr. 249, pp. 1-19, disponibil la <http://aei.pitt.edu/7373/>
37. Kersan-Škabić, Ines., (2009) *"Trade potential of the "CEFTA 2006". Naše gospodarstvo letnik 55. številka 3/4 pp. 42-51.* disponibil la <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-RWBJ6BUV>
38. Kimura Fukunari și Hyun-Hoon Lee, (2006) *The Gravity Equation in International Trade in Services*, Review of World Economics [Volume 142, Number 1](#) (2006), pp. 92-121, disponibil la <http://www.springerlink.com/content/j210h195gp226388/>
39. Kose, A. M., C. Otrok și C. H. Whiteman (2007), *'International Business Cycles: World, Religion, and Country-specific Factors'*, American Economic Review, 93, 4, pp. 1-31, disponibil la http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=223597
40. Leamer, E. E. (2006), *'A Flat World, a Level Playing Field, a Small World after all, or None of the Above? Review of Thomas L. Friedman, The World is Flat'*, Journal of Economic Literature, 45, 1, pp. 83–126. disponibil la http://www.anderson.ucla.edu/faculty/edward.leamer/pdf_files/mar07_leamer.pdf
41. Lee, J.-W., și K. Shin (2006), *'Does Regionalism Lead to more Global Trade Integration in East Asia?'*, North American Journal of Economics and Finance, 17, 3, pp. 283–301. disponibil la <http://ideas.repec.org/p/pramprapa/706.html>
42. Lumsdaine, R. L., și E. S. Prasad (2003), *'Identifying the Common Component in International Economic Fluctuations: A New Approach'*, Economic Journal, 113, January, pp. 1-46, disponibil la <http://ideas.repec.org/p/iza/izadps/dp487.html>
43. Mankiw, N. G., și P. Swagel (2006), *'The Politics and Economics of Offshore Outsourcing'*, Journal of Monetary Economics, 53, 5, 1027–1056. disponibil la <http://www.nber.org/papers/w12398>
44. Oman, C. (1984). *Mondialisation et régionalisation: le défi pour les pays en développement*, Paris: OECD;

45. Portes, R., și H. Rey (2005), '*The Determinants of Cross-border Equity Flows*', Journal of International Economics, vol. 65, nr. 2, pp. 269–396. disponibil la <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022199604000716>
46. Rault C., Sova R., Sova A. M. (2007), *Modeling International Trade Flows Between Eastern European Countries and OECD Countries*, Discussion Paper Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor, pp. 1-33, disponibil la <http://ftp.iza.org/dp2851.pdf>
47. Schiff, M., și L. A. Winters (2003), *Regional Integration and Development* (Washington, DC: World Bank), pp. 1-341, disponibil la <http://siteresources.worldbank.org/BRAZILINPOREXTN/Resources/3817166-1185895645304/4044168-1186324101142/12RegionalIntegrationFull.pdf>
48. Soloaga Isidro, L. Alan Winters, (1995) *How Has Regionalism in the 1990s Affected Trade?*, Asset Holdings', Journal of International Economics, 71, 1, pp. 22–51. World Bank Policy Research Working Paper No. 2156 disponibil la http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=604963
49. Soloaga, I. & Winters, L. A., (1999). *How has regionalism in the 1990s affected trade?*, Policy Research Working P. Nr. 2156, The World Bank, pp. 1-30 disponibil la http://www.wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/1999/09/10/000094946_99082105324840/Rendered/PDF/multi_page.pdf
50. Soloaga, I. și Winters, A. L., (2001), "*Regionalism in the nineties: what effect on trade?*," The North American Journal of Economics and Finance, Elsevier, vol. 12 nr. 1, pp. 1-29, <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1062940801000420>
51. Tinbergen, J. (1962) *Shaping the World Economy: Suggestions for an International Economic Policy*. New York: The Twentieth Century Fund. disponibil la <http://repub.eur.nl/res/pub/16826/>
52. Vansteenkiste Isabel și Paul Hiebert (2007), *International Trade, Technological Shocks and Spillovers in the Labour Market: A GVAR Analysis of the US Manufacturing Sector*, , February 2007 , ECB Working Paper No. 731, pp. 1-36, disponibil la http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=963068
53. Yeats, A. J. (2001), '*Just How Big Is Global Production Sharing?*', in S.W. Arndt și H. Kierzkowski (eds.), *Fragmentation: New Production Patterns in the World Economy* (Oxford: Oxford University Press), The World Bank, Policy Research Working Paper Series nr. 1871, pp. 1-40, disponibil la <http://ideas.repec.org/p/wbk/wbrwps/1871.html>